

Alman Basın Kurulu'nun Görevleri

Dr. Volker Schulze

Alman Basın Konseyi hakkında şimdi aşağıda vereceğim bilgilerle, basın özgürlüğü sıralamasında Almanya'nın konumuna dikkat çeken Sayın Prof. Deussen'in konuşmasını bitirdiği yerden ara vermeden devam edebilirim.

Gerçekte Federal Almanya Cumhuriyeti, basın özgürlüğünün mevcut olduğu ve bütün dünyada sayıları iki düzineyi bulmayan devletlerden birisidir. Basın özgürlüğü anayasada teminat altına alınmıştır ve genel yasalar çerçevesinde devlet tarafından hiçbir engellemeyle karşılaşmaksızın uygulanabilmektedir. Sansür uygulanmamaktadır.

Bu kadar özgürlüğün olduğu bir yerde, bu özgürlük –hem de basının güvenilirliğine ve dolayısıyla saygınlığına büyük zarar verilerek– ihlal edilerek kötüye kullanılabilir.

Örneğin şu durumlarda kötüye kullanılma söz konusudur:

- Olayların içeriğinin gerçek olup olmadığına bakılmaksızın anlatıldığı durumlarda,
- Olaylar, ihmalkar veya düzensiz ve hedefi açık olmadan araştırıldığında,
- Azınlıklara ayrımcılık yapıldığında,
- Bir kesimin dini duyguları rencide edildiğinde.

Redaksiyonel çalışmanın reklamlarla iç içe geçmesi de kötüye kullanılabilir bir durumdur: Okuyucu, hangisinin gazetecinin yaptığı haber veya yorum olduğunu, hangisinin de para karşılığında yapılmış reklam içerikli ifade olduğunu açıkça görebilmelidir. Örtülü reklamlar basının güvenilirliğini tehlikeye sokmaktadır. Bu durum ayrıca bir gazetecinin, bir gazete veya derginin ekonomi sayfasında, kendi portföyünün değerini artırma yararına, bilerek hisse senedi satın alma tavsiyelerinde bulunduğu da geçerlidir.

Hatta ilk Adenauer hükümeti buna benzer gelişmeleri eleştirel yaklaşımla gözlemleyip, bunu yasal önlemlerle sınırlamak istemişti; fakat hükümetin bu düzenleme çalışmaları, bu problemi gören ama haklı olarak anayasanın koyduğu sansür yasağını hatırlatan yayıncılar ve gazetecilerin itirazından dolayı gerçekleşmedi. Onlara göre devlet tarafından yapılacak kontrole en etkili alternatif yalnızca otokontrol ve sorumluluklarını üstlenme olabilirdi.

Böylece baştan itibaren Alman Gazeteciler Cemiyeti (DJV) ile Alman Gazete Yayıncıları Birliği (BDZV) arasında, otoriteyle ama sorumluluğu basına ait olmak üzere basındaki olumsuzluklara resmen karşı koyan ve yayıncılık sürecinde zayıf tarafın, yani okuyucunun tarafında yer alan bir merciin olmasında uzlaşmışlardı.

Uzun yıllar süren görüşmeler sonucunda, Alman Gazeteciler Cemiyeti ve Alman Gazete Yayıncıları Birliği tarafından –British Press Council örnek alınarak– Alman Basın Konseyi 1956 yılında hayata geçirildi. Daha sonra bu organizasyona Alman Dergi Yayıncıları Birliği (VDZ) ve Alman Gazeteciler Birliği (dju, ki bugün hizmet sektörü sendikasının bir ihtisas grubudur) katılmıştır.

Elbette kuruluşundan bu yana geçen 50 yıl içerisinde Alman Basın Konseyi'nin organizasyonunda bazı değişiklikler oldu, ancak bunları burada anlatmak suretiyle sizlerin sabrını zorlayarak, benim de konuşma süremi gereksiz yere uzatmak istemiyorum.

Güncel ve ana ilkeleriyle 1981'den beri mevcut olan organizasyon şekline göre Alman Basın Konseyi, yukarıda belirtilen dört medya birliği tarafından oluşturulan ve kendisine "Alman Basın Konseyi Tescilli Kuruluş" adını veren bir dernek kurulusudur. Gerekli olan maddi kaynaklar, yalnızca yukarıda adı geçen birliklerin katkı paylarından sağlanmaktadır. Federal hükümet, sadece şikayet komisyonunun çalışmalarına maddi destek vermektedir.

Alman Basın Konseyinde halen üst kurullar tarafından görevlendirilen 28 üye bulunmaktadır: bunlardan 14'ü gazeteci, diğer 14'ü ise Alman gazete ve dergilerinin yayıncı, editör veya şef redaktörleridir. Basın konseyi üyeleri herhangi bir talimat almaksızın hareket ederler.

Alman Basın Konseyinin temel görevi, baştan beri amaç edinildiği gibi basındaki olumsuzlukları tespit etmek ve bunların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Bu, basın konseyinin yayıncıları ve gazetecileri özgürlükçü yapıya sahip toplumlarda her basın çalışması için zorunlu olması gereken bir basın kodeksine veya mesleki etik temel ilkelere bağlamasıyla ilk aşamada olumsuz bir şekilde değil, aksine yapıcı şekilde gerçekleşir.

Basın kodeksinde kaleme alınan bu 16 yasanın en önemlileri "Gerçeğe saygılı olmak, insan onurunu korumak ve kamuoyuna gerçek bilgiler vermektir". Diğer temel ilkeleri sizlere sadece kısa başlıklar halinde aktarıyorum:

- Gazeteciliğe yaraşır titizlik yükümlülüğü,
- Özellikle kişiler hakkında yayınlanan ve daha sonra yanlış oldukları görülen haberlerin veya iddiaların düzeltilmesi,
- Kişilerle ilgili verilerin, haberlerin, bilgilerin ve resimlerin temin edilmesinde daha meşru araçların kullanılması,
- Kararlaştırılan mahremiyetin muhafaza edilmesi,
- Medyanın ve meslek sırrının saygınlığını ve güvenilirliğini muhafaza etme, belge vermeme hakkını kullanarak bilgi kaynaklarının korunması,
- Redaksiyondan çıkan metin ile reklam amaçlı yayınların birbirinden kesin ayrılması, redaksiyonel yayınlarla kişisel ekonomik çıkarların birbirine karıştırılmaması,
- Özel yaşama ve kişi mahremiyetine saygı (Fakat özel yaşam, kamu çıkarlarını ilgilendiriyorsa, münferit durumlarda basında ele alınabilir). Ayrıca kişisel bilgilerin korunması kuralına riayet edilmesi,
- Özellikle onur kırıcı asılsız iddiaların ve suçlamaların yayınlanmaması,
- Biçim ve içeriğinden dolayı bir grubun geleneksel ve dini duygularını önemli ölçüde rencide edebilecek haberlerin yayınlanmaması,
- Şiddet ve zorbalığın uygun olmayan tarzda sansasyonel haber yapılmasından kaçınmak. Habercilikte gençlerin korunması dikkate alınmalıdır,

- İnsanlara cinsiyetinden, özünden veya herhangi bir ırk, etnik, dini, sosyal veya ulusal gruba aidiyetlerinden dolayı ayrımcılık yapmamak,
- Hazırlık soruşturması, ceza davaları ve diğer resmi davalar hakkında önyargısız haber yapma,
- Tıbbi olaylar hakkında yapılan haberlerde olayın uygun olmayan tarzda sansasyonel biçimde ifade edilmesinden kaçınmak,
- Yayınevinin ve redaksiyonun karar vermesini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü çıkarın kendine ve başkalarına sağlanması basının saygınlığı, bağımsızlığı ve göreviyle bağdaşmaz. Herhangi bir haberin yayınlanması veya gizlenmesi için rüşvet alan bir kimse dürüstlüğü ve meslek ahlakına aykırı davranmış olur,
- Alman Basın Konseyi tarafından resmen açıklanan kınama/tekzip yazılarını, özellikle ilgili yayın organlarında yayınlamak dürüst habercilik anlayışının gereğidir.

Genel hatlarıyla açıklanan –burada kısaca aktarılan– ilkeler, geride kalan yıllar içerisinde pratik çalışma için hazırlanmış sayısız yönergelerle somutlaştırılmıştır. Bu ilkeler, bunları kabul eden ve basın konseyinin kararlarına uyan (tekzip yayını) yayınevlerinin yayınlarından kendileri sorumlu olmalarından dolayı, bağlayıcı niteliktedirler.

Etik ilkeler, gazetelerde veya dergilerde yayınlanan ve doğru olmadığı düşünülen bir haber hakkında kamuoyundan gelen şikayetlerin değerlendirilmesinde kıstas ve oryantasyon çerçevesi oluşturmaktadırlar.

Herkes basın konseyine müracaat edebilir. Gelen şikayetlerle, eşit haklara sahip 12 yayıncı ve gazeteciden oluşan bir komisyon ilgilenmektedir ve 2004 yılından beri sürekli artan iş yükünden dolayı, bu komisyon iki oda halinde çalışmaktadır. Bunun yanı sıra, Alman İlan Gazeteleri Birliğinin de bir sandalyeye sahip olduğu Kişisel Bilgileri Koruma Komisyonu bulunmaktadır.

Şikayetler normalde yetkili komisyon veya bu komisyonun bir odası tarafından incelenir. Önemli şikayetler için bütün üyelerin katıldığı genel kurul yetkilidir. Şikayet komisyonunun iki üyesinin talep etmesi halinde de ilgili şikayet genel kurula aktarılacak zorundadır, ayrıca genel kurul kendiliğinden de her şikayeti ele alabilir. Fakat genel kurul temyiz makamı değildir.

Bu prosedürün aşama aşama nasıl gerçekleştiğini anlatmaya kalkarsam, bana verilen 15 dakikalık süreyi aşmış olurum. Fakat tıpkı olağan bir mahkemedeki gibi, kararların ancak olay hakkında ayrıntılı araştırma yapıldıktan sonra verildiğini bilmeniz gerekir. Bu araştırmalara, şikayete sebep olan kişilerin konu hakkında görüşlerini söylemelerine imkan verilmesi ve somut durumlarda şikayete konu olan olayın taraflarının ifade vermeye çağrılmaları da dahildir.

Basın konseyinin nasıl karar vereceği, yani redaksiyona bir uyarı da mı, bir eleştiri de mi bulunacağı, yoksa bir ihtar mı vereceği söz konusu olayın ağırlık derecesine bağlıdır.

Alman Basın Konseyi para cezası veremediği ve cezalandırmaya yetkili olmadığı için komisyonu "dişsiz kaplan", yani ciddiye alınmaması gereken tehdit mercii

şeklinde tanımlayanlar oldu. Bence bu yanlış bir değerlendirme. Çünkü birkaç yüz Euro'luk bir para cezası mı, yoksa kendisini kamuoyunda tekzip ettirmek ve bu tekzibi kendi sayfalarında okuyucusuna servis yapma zorunluluğu mu daha ağır bir ceza?

Alman Basın Konseyi, çıkardığı basın kodeksi ve pratik çalışma yönergeleriyle yakın geçmişte yarım yüzyıl boyunca basının bağımsızlığı, gazete ve dergilerdeki temiz ve şeffaf habercilik ve dolayısıyla basılı yayıncılığın saygınlığını artırmak için çalışmıştır.

Bundan başka basın konseyi, siyaset tarafından tanınan "Dördüncü Güç" denilen gücün çıkar temsilcisi olarak kendini ispatlamıştır. Basın ve enformasyon özgürlüğünü savunma amacıyla, son yıllarda özellikle;

- kabul edilebilir belge vermeme hakkı,
- redaksiyona uygun bir kişisel bilgileri koruma çözümü,
- basına, siyasetçiler hakkındaki gizli belgelerine (Stasi-belgeleri) erişim imkanı sağlamak için yaptığı çalışmalarla, başarıyla mücadele vermiştir. Fakat konseyin temel faaliyet alanı, yayıncılara ve gazetecilere karşı devam eden "misyon görevine" bağlı olarak basının gönüllü şekilde kendi kendini kontrol etmesi, özellikle de etik ilkelere dikkat etmek suretiyle kendi yayıncılık sorumluluklarını yerine getirmesidir.